

Vydává federální ministerstvo financí ve spolupráci se Státní bankou československou ve vydavatelství **Économia, a. s. Praha**

© federální ministerstvo financí

Adresa redakce: Vinohradská 49,
120 74 Praha 2

Telefon: 253 018 nebo 2110, linka 361

Vedoucí redaktor: Ing. Ivan Kočárník, CSc.

OBSAH

- Helena ROTTOVÁ—Ladislav RIZIKY: Měnový vývoj v roce 1991 257
- Rudolf OLŠOVSKÝ: Vývoj platební bilance ČSFR v roce 1991 263
- Václav BENDA: Výnos daně z obratu v roce 1991 270
- Oldřich ZAHŘÁDKA: Problematika státních záruk za bankovní úvěry a půjček ze státních rozpočtů organizacím (1. část) ... 275
- Jan ZEMAN: Národohospodářské náklady a ceny v dopravě 282

Finance a úvěr v zahraničí

- Jan KINŠT: Japonská průmyslová politika a její finanční aspekty 290

Informace

- Pavel ŠTĚPÁNEK: Seminář o československé daňové reformě 296

Uprostřed čísla:

Frederic S. MISHKIN: **Ekonomie peněz, bankovníctví a finančních trhů** (na pokračování — 22. část) ss. S (A→Č)-645 — S (Č→A)-660

Všechny bibliografické údaje včetně údajů o autorských právech jsou uvedeny u prvního pokračování v č. 1/91 tohoto časopisu.

Publikováno po dohodě s College, sekci vyd. HarperCollins Publishers.

Publishers: Federal Ministry of Finance in Cooperation with Czechoslovak State Bank in Publishing House **Economia, Prague**

© Federal Ministry of Finance

Editor's Office: Vinohradská 49,
120 74 Prague 2, CSFR

Editor in Chief: Ivan Kočárník

CONTENTS

- Helena ROTTOVÁ—Ladislav RIZIKY: Monetary Development in 1991 257
- Rudolf OLŠOVSKÝ: Balance of Payment Development in CSFR in 1991 263
- Václav BENDA: Turn-over Tax Revenue in 1991 270
- Oldřich ZAHŘÁDKA: Relevant Questions of State Guarantees for Bank Credits and Loans from State Budgets Provided to Firms (1st part) 275
- Jan ZEMAN: Real Economic Costs and Prices in Transports 282

Finance and Credit Abroad

- Jan KINŠT: Japanese Industrial Policy and Its Financial Aspects 290

Information

- Pavel ŠTĚPÁNEK: The Czechoslovak Tax Reform Seminar 296

In the middle of this issue:

Frederic S. MISHKIN: **The Economics of Money, Banking, and Financial Markets** (To Be Continued—Part XXII) pp. S (A→Č)-645 — S (Č→A)-660

You can find all bibliographical data including particulars on copyright in part I of the series in No 1/91 of this journal.

Published by arrangement with College, a division of HarperCollins Publishers.

Redakční rada: ing. Aleš Bulíř, CSc., ing. Belo Bosák, CSc., Ing. Jozef Dančo, CSc., ing. Miroslav Hrnčíř, DrSc., ing. Miroslav Kerouš, ing. Jaroslav Klapač, ing. Ivan Kočárník, CSc., ing. Antonín Kotulán, CSc., ing. Vratislav Kulhánek, ing. Ivan Mikloš, Vladimír Rudlovčák, CSc., ing. Miroslav Purkyně, dr. ing. Dušan Triska, CSc., prof. ing. Miroslav Tuček, CSc., ing. Peter Vajda, CSc., ing. Anton Vavro, CSc., doc. ing. Karol Vlachynský, CSc., ing. Jaromír Zahradník

Problematika státních záruk za bankovní úvěry a půjček ze státních rozpočtů organizací

1. část

Oldřich Zahrádka*

PROBLEMATIKA PŮJČEK ZE STÁTNÍCH ROZPOČTŮ A STÁTNÍCH ZÁRUK ZA ÚVĚRY POSKYTOVANÉ DOMÁČÍMI BANKAMI ORGANIZACÍM

Současný stav

V období posledních let značně vzrostly požadavky organizací na poskytnutí půjček ze státních rozpočtů nebo ze státních finančních aktiv a požadavky bank na státní záruky za bankovní úvěry poskytované organizacím.

I když postupně dozrává vědomí, že půjčky i záruky za úvěry jsou specifickou formou finanční a rozpočtové politiky, finanční politika v této oblasti v podstatě neexistuje.

Na rozšíření půjček a záruk za úvěry měla vliv zejména špatná finanční situace mnoha podniků a značný objem platební neschopnosti.

Za této situace a při restriktivní dotační politice byl i přístup komerčních bank k poskytování úvěrů značně opatrný.

Poskytování půjček a záruk za úvěr se v období let 1989 až 1991 stalo jedním z východisek řešení finanční situace podniků. Bylo výhodné nejen pro podniky a banky, ale svým způsobem (zejména z krátkodobého hlediska) i pro stát:

- i když byly půjčky ze státního rozpočtu různým způsobem podmiňovány, znamenaly pro podnik nejlevnější způsob získání peněz, neboť půjčky byly dosud poskytovány jako bezúročné;
- z hlediska státního rozpočtu bylo poskytnutí půjčky v řadě případů formou okamžitého řešení problému, který mohl přerůst a mít politické důsledky; přitom půjčka poskytovala naději, že bude splacena;
- obdobně i garance za úvěry byly výhodné nejen pro podniky a banky, ale zdánlivě i pro stát, neboť touto formou bylo možné snadno řešit složité problémy okamžité finanční situace podniků bez vydání rozpočtových prostředků. Přitom jde o jeden z nejrizikovějších nástrojů rozpočtové politiky s možnými následky pro vyrovnanost budoucích rozpočtů.

I když v dosavadní praxi působily záruky za úvěry ve značné řadě případů ve funkci havarijního nástroje, je třeba vidět, že mohou sehrát i významnou funkci při realizaci projektů žádoucích strukturálních změn uskutečňovaných s využitím zahraničních zdrojů.

* Ing. Oldřich Zahrádka, pracovník FMF Praha

Příspěvek byl redakci předán 16. 4. 1992.

V souhrnu je zřejmé, že poskytování půjček z rozpočtu a státních záruk za úvěry má řadu mikroekonomických a makroekonomických aspektů, které nebyly dosud souhrnně posouzeny, přičemž postup při jejich poskytování dosud nebyl koordinován a účelně regulován na úrovni ministerstev financí a v souhrnu za rozpočtovou soustavu.

Kromě toho bude třeba posoudit, zda dosavadní legislativní úprava je z věcného hlediska i z hlediska koordinace přístupů vyhovující.

Zákon č. 563/1990 Sb., o rozpočtových pravidlech federace, v § 27, písm. a zmocňuje ministra financí, aby „schvaloval až do výše stanovené vládou ČSFR státní záruky, zejména za úvěry poskytnuté státním podnikům a jiným státním organizacím bankami a spořitelny, jakož i návratné finanční výpomoci ze státního rozpočtu federace“.

Usnesením vlády ČSFR č. 789/1991, o státním rozpočtu federace na rok 1992, bylo stanoveno zmocnění pro ministra financí částkou maximálně 500 mil. Kčs v jednotlivých případech.

Zákon ČNR č. 576/1990 Sb., o rozpočtových pravidlech ČR, byl zákonem o státním rozpočtu na rok 1992 upraven v části druhé § 36 písm. b o následující zmocnění ministra financí: „schvalovat až do výše 6 mld. Kčs státní záruky, zejména za úvěry poskytované státním podnikům a jiným státním organizacím bankami a spořitelny“.

Tato výše limitu neodpovídala potřebě přijetí záruky za zahraniční úvěry (Energy I a Telekomunikace), a proto ČNR zákonem č. 166/92 Sb. upravila znění tohoto paragrafu takto: „Ministr financí je oprávněn schvalovat až do výše 10 % objemu příjmů státního rozpočtu České republiky na příslušný rok státní záruky, zejména za úvěry poskytované právnickým osobám.“

Provedená úprava umožňuje ministrovi financí ČR poskytovat státní záruky v roce 1992 až do výše 26 mld. Kčs. Není však jasné, do jaké míry se při úpravě přihlíželo k zásadní změně, ke které dojde od roku 1993 v souvislosti se zřízením fondu sociálního pojištění.

Zákon SNR č. 592/1990 Sb., o rozpočtových pravidlech SR, v § 31 odst. 2 písm. b zplnomocňuje ministra financí „schvalovat až do výšky určené vládou státní záruky a poskytovat ze státního rozpočtu republiky návratné finanční výpomoci na splnění nevyhnutelných důležitých úkolů“.

Usnesením vlády č. 8/1992 schválila vláda SR „Postup a podmínky přebírání záruk státu za úvěry poskytované komerčními bankami podnikatelským subjektům na realizaci strukturálních změn národního hospodářství“.

Současná legislativní úprava v oblasti poskytování státních záruk za úvěry je tedy značně nekoordinovaná, zejména z hlediska pravomoci ministrů financí, vlád a zákonodárných sborů.

Stav poskytnutých záruk za dosud nesplacené úvěry a nesplacených půjček ze státních rozpočtů a státních finančních aktiv (SFA) ke konci roku 1991 ukazuje *tabulka č. 1*.

Tabulka č. 1

v mld. Kčs

	federace	ČR	SR
1. záruky za nesplacené úvěry poskytnuté			
— domácími bankami	11,00	1,86	19,59
— zahraničními bankami	—	—	—
2. půjčky ze státních rozpočtů a SFA	11,00 ^a	0,68	0,20

^a stav k 28. 2. 1992

Přehled o rozsahu sjednávaných úvěrů zahraničních bank a požadovaných státních záruk od roku 1992 se uvádí zde v části „Problematika úvěrů a státních záruk . . .“.

Na poskytnuté záruky za úvěry byly s úvěrující bankou podepsány záruční smlouvy, jejichž prostřednictvím má banka návratnost úvěru zabezpečenu. V minulosti se však již méně pamatovalo na zajištění ručitele v případě realizace záruky. V praxi proto vznikají potíže při uplatňování pohledávky ručitele vůči dlužníkovi z titulu bankou realizované záruky.

Problémy spojené s některými půjčkami a zárukami za úvěry poskytnutými před rokem 1992

Půjčky

Půjčkami ze státního rozpočtu federace a ze státních finančních aktiv byly v roce 1990 a 1991 řešeny některé zvláště ožehavé finanční problémy státních podniků v odvětví paliv, dopravy a některých strojírenských podniků, stejně jako překlenutí dočasného nedostatku finančních prostředků Státního fondu hmotných rezerv (SFHR) (k dočasnému zajištění fungování tržní regulace zemědělských výrobků), vybavení Konsolidační banky kapitálem, vybavení Centra kupónové privatizace finančními prostředky apod.

V souladu s ustanovením § 4 odst. 1 zákona 563/90 Sb., o rozpočtových pravidlech federace, stanou se v souvislosti s převodem kompetencí k organizacím splátky těchto půjček příjmem rozpočtů republik. Pouze splátky půjček poskytnutých s. o. ČSD, Centru kupónové privatizace, soukromým podnikatelům ve smyslu usn. vl. č. 132/91, Konsolidační bance, Státní tiskárně cenin a SFHR mohou být příjmem státního rozpočtu federace, popř. státních finančních aktiv federace.

Zásadním problémem půjček je schopnost některých podniků je vůbec splatit.

V návaznosti na ustanovení zákona č. 92/1991 Sb. o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby, ve znění zákona č. 92/1992 Sb. § 15 odst. 1, 3, 4, lze z hlediska věřitele považovat návratnost půjček od privatizovaných organizací za zajištěnou ručením Fondu národního majetku ze zákona. Problematickou zůstává splacení půjček ztrátovou státní organizací ČSD.

Záruky za úvěry

a) V letech 1989 a 1990 poskytlo federální ministerstvo financí tuzemským bankám záruky v objemu 7 147 mil. Kčs za úvěry organizací, které později přešly do působnosti ústředních orgánů republik. Jak se ukázalo dodatečně, ani přes poskytnutí státní záruky banky některým podnikům úvěr neposkytly. Celkem bylo vráceno nerealizovaných dohod o zárukách za 153,8 mil. Kčs. V souvislosti s převodem kompetencí se považuje za nezbytné uzavřít mezi federálním ministerstvem financí a ministerstvy financí republik dohodu o převzetí záruk za úvěry organizací v působnosti republiky v případech, kdy povinnost ručení nepřejde ze zákona na příslušný fond národního majetku. *Současně s tím je nutné projednat s bankou zrušení dohod o zárukách poskytnutých federálním ministerstvem financí.*

b) Dále je třeba reagovat na případy, kdy v průběhu trvání záruky došlo k organizačním změnám. Lze předpokládat, že na nástupnické organizace byly řádně převedeny pohledávky i závazky rozpadlé organizace. Za úplný převod pohle-

dávek a závazků na nástupnické organizace musí převzít zodpovědnost zakladatel spolu s likvidátorem rozpadlé organizace. Nebyla-li v důsledku rozpadu organizace převedena celá částka zaručeného úvěru na nástupnické organizace a v důsledku toho uplatnila banka požadavek, aby ručitel splatil částí úvěru nepřevzaté nástupnickými organizacemi, musí příslušné ministerstvo financí neprodleně zahájit jednání s likvidátorem podniku o zabezpečení pohledávky státu a její přednostní úhradě.

Lze předpokládat, že banka s nástupnickými organizacemi uzavírá nové úvěrové smlouvy na převzaté závazky vyplývající z úvěru rozpadlé organizace. *Převodem úvěru na nástupnické organizace zaniká záruka poskytnutá rozpadlé organizaci. Tuto skutečnost je nezbytné neprodleně projednat s bankou a dohodou zrušit původní smlouvou o záruce.*

V případě, že na převáděné úvěry na nástupnické subjekty bude banka vyžadovat záruku státu, musí o ní požádat každá z nástupnických organizací, na kterou byl úvěr převeden.

c) V roce 1991 byla přijata opatření k řešení nepotřebných zásob a nepotřebných základních prostředků u podniků zbrojního průmyslu (čj. FMF VI/22 734/91), která by měla vést také ke snížení stavu jejich úvěrů, přičemž byly poskytnuty záruky na některé konkrétní úvěry těmto podnikům.

Proto bude účelné *ve spolupráci s úvěrující bankou přehodnotit, zda po realizaci výše zmíněného opatření se finanční situace dotyčných podniků nezlepšila natolik, že dává možnost od záruky odstoupit a garanční smlouvu zrušit.*

d) Obdobně bude nezbytné prověřit, jak do finanční situace podniků, jimž byla poskytnuta garance za některý úvěr, zasáhl v roce 1991 realizovaný odpis části nebonitních úvěrů, a s *úvěrující bankou dohodnout případné zrušení nebo omezení garanční smlouvy.*

e) Pokud v souvislosti s transformací došlo při dělení podniku se souhlasem banky k převodu zaručeného úvěru na vyčleněnou složku bývalého podniku, která nebude schopna dostát závazkům vyplývajícím z úvěrové smlouvy, musí příslušné ministerstvo financí neprodleně po zjištění vzniklé situace zahájit s bankou i s dlužníkem jednání o zrušení záruky, a to z důvodu změny subjektu dlužníka bez odsouhlasení s ručitelem.

f) Až dosud došlo k realizaci záruk ministerstev financí za úvěry v celkové částce 630,6 mil. Kčs, a to vesměs před uplynutím doby splatnosti z rozhodnutí banky, kterému ručitel včas nezabránil.

Z uvedeného vyplývá, že nedokonalá smlouva uzavřená mezi ručitelem a bankou neposkytovala ručiteli dostatečnou ochranu při uplatnění požadavku banky na předčasné splacení úvěru z prostředků ručitele.

K zajištění ručitele je nezbytné, aby ještě před poskytnutím záruky uzavřel ručitel s dlužníkem smlouvu o podmínkách, za nichž je ochoten záruku za úvěr poskytnout, a v ní dlužníka zavázal k povinnostem vůči ručiteli. Zásadním bodem této smlouvy musí být ustanovení o povinnosti úhrady ztráty, která vznikne ručiteli v případě uplatnění záruky, a způsob reálného zajištění vzniklé pohledávky ručitele.

g) Dosud byly poskytnuty záruky za úvěry státním podnikům, případně státním akciovým společnostem. *Změna forem vlastnictví v procesu velké privatizace otevírá otázku, jak v těchto případech nakládat se zárukami, které byly poskytnuty dříve.*

Jako zásadu je třeba stanovit, že v souvislosti s transformací státních podniků a státních akciových společností v rámci privatizace je nezbytné postupovat

v souladu s následujícími ustanoveními zákona č. 92/1991 Sb., o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby, ve znění zákona č. 92/1992 Sb:

§ 2 „Majetkem podniku pro účely tohoto zákona je souhrn věcí a finančních prostředků, ke kterým má podnik právo hospodaření nebo které jsou v jeho vlastnictví, jakož i souhrn práv, jiných majetkových hodnot a závazků podniku.“

§ 11 odst. 1 „V souladu se schváleným privatizačním projektem podniku zakladatel zruší podnik bez likvidace nebo vyjme část majetku podniku.“

odst. 2 „V případech, kdy zakladatelem podniku je ke dni převodu federální ústřední orgán státní správy, přechází privatizovaný majetek dnem zrušení podniku nebo dnem vynětí části majetku na Federální fond národního majetku zřízený tímto zákonem.“

odst. 3 „Je-li zakladatelem podniku orgán státní správy republiky nebo obec, přechází privatizovaný majetek dnem zrušení podniku nebo dnem vynětí části majetku na Fond národního majetku České republiky anebo na Fond národního majetku Slovenské republiky.“

odst. 7 „Přechází-li na Fond, popř. na fondy republik veškerý majetek podniku, musí být založení obchodní společnosti nebo prodej tohoto majetku časově shodné se zrušením podniku bez likvidace.“

§ 12 odst. 5 „Majetku fondů lze použít k plnění závazků podniků určených k privatizaci.“

§ 15 odst. 1 „S vlastnickým právem k privatizovanému majetku přecházejí na jeho nabyvatele i jiná práva a závazky související s privatizovaným majetkem.“

odst. 3 „K přechodu závazku se nevyžaduje souhlas věřitele, fond však ručí svým majetkem za splnění závazku nabyvatelem privatizovaného majetku.“

odst. 4 „Nabyvatel je povinen bez zbytečného odkladu oznámit věřitelům převzetí závazku.“

Z výše uvedených ustanovení zákona vyplývá, že dnem zrušení podniku a převodem jeho majetku do Fondu národního majetku a z něj na nabyvatele majetku přecházejí na nabyvatele privatizovaného majetku i veškeré závazky vztahující se k převáděnému majetku. Za splnění těchto závazků nabyvatelem ručí ze zákona příslušný fond. Ministerstva financí mohou u privatizovaných podniků k výše uvedenému datu ukončit ručení a dohodnout s příslušnou bankou zrušení záruční smlouvy.

Přístup k poskytování nových půjček a záruk za úvěry v roce 1992 a dalších letech

Půjčky

a) Půjčku ze státního rozpočtu nebo ze státních finančních aktiv lze poskytnout jako výjimečné finanční opatření pouze státnímu podniku, státní akciové společnosti nebo akciové společnosti s převážnou účastí státu nebo jiné státní organizaci.

b) Poskytování půjček v průběhu roku 1992 je třeba považovat za zcela mimořádné opatření a v zásadě omezit počet takovýchto případů na minimum, neboť v žádném státním rozpočtu na rok 1992 se s vyčleněním prostředků na jejich poskytnutí neuvažovalo.

c) Při řešení konkrétních případů je třeba posoudit, zda je výhodnější poskytnout půjčku, nebo dotaci. V případě poskytnutí půjčky jasně stanovit, zda je poskytována ze státního rozpočtu, nebo ze státních finančních aktiv. O podmínkách poskytnutí půjčky a povinnostech dlužníka je nezbytné sepsat smlouvu.

d) Půjčky a splátky půjček je třeba důsledně evidovat jako zcela viditelnou operaci.

e) V případě realizace záruk za úvěry je třeba zvážit i možnost převodu takovéto pohledávky do formy půjčky, což vyžaduje vypracování nové smlouvy mezi příslušným rozpočtem a podnikem-dlužníkem.

f) Případy půjček většího rozsahu (nad 500 mil. Kčs) je třeba projednat na Finanční radě před tím, než bude o těchto otázkách rozhodnuto v příslušné vládě.

g) V souvislosti s procesem privatizace je třeba uplatnit u dlužníka požadavek, aby byla vždy jednoznačně stanovena nástupnická organizace odpovídající za splacení půjčky poskytnuté před rokem 1992 nebo v jeho průběhu.

Záruky za úvěry

a) Státní záruka jako nástroj finanční politiky musí prvořadě sledovat cíle zajišťující rozvoj v těch oblastech života společnosti, za které je stát odpovědný nebo které vlastní.

b) Státní záruka za úvěr soukromému sektoru se zásadně neposkytuje. K podpoře rozvoje soukromého podnikání formou poskytování záruk republiky vytvořily specializované ústavy (Českomoravskou záruční banku a Slovenskou záruční banku) a pro podporu vývozu je z prostředků státních rozpočtů zřízena Exportní garanční a pojišťovací společnost.

c) Státní záruku za úvěr tuzemské banky poskytuje zásadně ministerstvo financí republiky, do jejíž působnosti přísluší dlužník. Za úvěr dlužníka v působnosti vlády ČSFR poskytuje státní záruku FMF.

d) Vzhledem k tomu, že poskytovaná státní záruka vytváří rizika pro budoucí státní rozpočty, je nezbytné vymezit pro jejich únosný rozsah jasné ohraničení.

Požadavky na poskytnutí státní záruky za úvěry narůstají v závislosti na vývoji finanční situace podniků i v souvislosti s úvěrovými nabídkami mezinárodních bankovních institucí. Proto je nezbytné, aby zákonodárné sbory stanovily vládám rámce, které by ohraničovaly možný rozsah poskytovaných státních záruk. Vymezení zákonem je nezbytné, neboť se jedná o rozsáhlé finanční transakce, které sice probíhají mimo státní rozpočet, které však svými důsledky v nepříznivém případě do plnění budoucích rozpočtů významně zasáhnout mohou.

V rámci prací na úpravách zákonů o rozpočtových pravidlech bude navrženo vymezení maximálního rozsahu poskytnutých státních záruk za úvěry v rozpočtovém roce a zmocnění vlády k rozhodování o konkrétních zárukách ve stanoveném rámci tak, aby rizika z nich vyplývající pro státní rozpočet v každém roce splatnosti nepřekročila limit únosnosti rizika stanovený vládou.

Jako možná forma zákonem stanoveného ohraničení se jeví relativní vztah vyjádřený procenty z příjmů státního rozpočtu.

Kromě toho ministerstva financí předloží vládám návrh na stanovení jednotného ročního limitu únosnosti rizika vyplývajícího ze splátek státem zaručených úvěrů, jehož naplňování bude jedním z doplňkových kritérií pro schválení státní záruky do výše rámce stanoveného zákonem. Navrženému limitu rizika musí odpovídat i každoročně vytvářená účelová rezerva ve státním rozpočtu.

Záruky za úvěry by bylo možné poskytovat, pokud by v příslušných letech splatnosti úvěru nebyl jeho přijetím překročen stanovený limit únosnosti rizika. Toto řešení předpokládá vést evidenci kalendáře splátek zaručených úvěrů v jednotlivých letech a vyhodnocovat zatížení jednotlivých let splátkami, včetně

ně jejich rizikovosti, při posuzování každého nového požadavku na státní záruku.

- e) Do limitu poskytovaných státních záruk federace nelze zahrnovat záruky za úvěry zahraničním bankám, pokud za jejich splatnost ručí vnitřně ministerstvo financí republiky.

Návrh všeobecných zásad pro poskytování státní záruky za bankovní úvěry podnikům a institucím

Záruky státu za bankovní úvěry se poskytují mimořádně, a to maximálně do zákonem stanoveného objemu, za předpokladu, že nedojde k překročení vládou schváleného limitu únosnosti rizika v letech splatnosti, podle těchto zásad:

1. Záruku státu lze poskytovat státním podnikům, státním akciovým společnostem a institucím především na bankovní úvěr směřovaný na realizaci vládami schválených rozvojových programů a věcných priorit.

2. Záruka tuzemské bance se v zásadě poskytuje jen na jistinu poskytnutého úvěru.

3. Tuzemské bance bude poskytnuta státní záruka za podmínky, že se zaváže poskytnout na zaručený úvěr úrokovou slevu nebo jiné výhodnější úvěrové podmínky.

4. Za poskytnutí státní záruky přímým ručitelem bude od dlužníka vybírán správní poplatek splatný při uzavření záruční smlouvy.

5. Žadatel o státní záruku předloží příslušnému ministerstvu financí žádost v níž uvede:

- na jaký schválený rozvojový program (prioritu) požaduje úvěr,
- od které banky,
- v jaké výši (částka v příslušné měnové jednotce a v Kčs),
- splátky úvěru v jednotlivých letech,
- účast vlastního kapitálu na financování projektu,
- důvody, proč banka požaduje záruku státu,
- důvod, proč se žadatel neobrátil na jinou banku.

Žádost doloží:

- informací o investičním zajištění úvěrového projektu včetně doby výstavby, využití stávajících základních prostředků — jejich rekonstrukce apod.,
- postojem zainteresovaného regionu k zamýšlenému rozvojovému projektu, popř. finanční účastí města (obce) na jeho realizaci,
- studií zabezpečení odbytu produkce (služby) zajišťující návratnost úvěru v době splatnosti (zisk po zdanění, odpisy),
- průkazem ekologické nezávadnosti výroby (řešení problému odpadu, způsob jeho ukládání nebo likvidace, stanovisko orgánu ochrany životního prostředí),
- surovinovou základnou výroby (tuzemsko), teritoriem, využitím druhotných surovin (dovoz),
- nároky na infrastrukturu (dopravní sítě, zásobování vodou ap.),
- energetickou náročností a jejím zabezpečením (tuhá paliva, plyn, topné oleje, odpady),
- rozsahem nově vytvářených pracovních příležitostí,
- posudkem poradenské firmy (banky) hodnotícím předpokládanou úspěšnost rozvojového programu a jeho efektivnost, včetně hodnocení ostatních aktivit subjektu žadatele a celkových předpokladů pro plnění jeho závazků vyplývajících z úvěrové smlouvy,
- stanoviskem příslušného orgánu státní správy (např. ministerstva hospodářství, ministerstva životního prostředí) odpovědného za danou oblast problému.

6. O poskytnutí záruky v rámci limitu bude rozhodnuto po individuálním posouzení každého případu. Případy, kdy rozsah záruky překračuje zmocnění pro ministra financí, rozhodne vláda.

7. Poskytnutí státní záruky za bankovní úvěr se stvrdí písemně formou smlouvy.

a) Ručitel uzavírá smlouvu s dlužníkem, za něhož přebírá garanci. Ve smlouvě si ručitel stanoví podmínky, za kterých záruku poskytuje, a povinnosti, které pro dlužníka poskytnutím garance vznikají ve vztahu k ručiteli. Ve smlouvě se ručitel zajišťuje pro případ, že by dlužník nesplnil svoje závazky vyplývající z úvěrové smlouvy a došlo k uplatnění záruky.

b) Ručitel uzavírá garanční smlouvu s bankou, která poskytuje úvěr. Ručitel se v ní bance (věřiteli) zavazuje, že v případě, kdy dlužník v termínu stanoveném v úvěrové smlouvě neuhradil bance splátku v částce stanovené v úvěrové smlouvě, uhradí ji ručitel. Ve smlouvě si ručitel může vyhradit, aby byl bankou informován v určitém časovém předstihu o nebezpečí uplatnění závazku vyplývajícího z garanční smlouvy. Ručitel si vyhrazuje právo být přizván k rozhodování o případné změně splátkového kalendáře zaručeného úvěru a právo uplatnit právo veta, jestliže by změna způsobila překročení limitu.

(2. část bude uveřejněna v č. 7/92)

DT: 338.23: 338.45(520)

Národohospodářské náklady a ceny v dopravě

Jan ZEMAN*

Skutečnost, že kromě vlastních nákladů výroby existují i náklady vedlejší, pozornosti ekonomů dlouho unikala. Až na konci 19. století se v první, značně nedokonalé podobě objevuje teorie externalit. Vyhovující pojetí externalit podává až J. E. Mead [Mead 1973] [Mead 1952]. V téže době sovětský ekonom V. V. Novožilov [1972, s. 137] dokazuje, že kromě vlastních nákladů výroby existují i náklady vedlejší, které nazývá náklady zpětné vazby. V práci [Zeman 1987] jsem dokazoval, že kromě nákladů zpětné vazby vznikajících v důsledku absolutní omezenosti kvalitních výrobních zdrojů (zejména přírodních) a kromě nákladů zpětné vazby vznikajících v důsledku relativní omezenosti kvalitních výrobních zdrojů (zejména pracovních sil a výrobních fondů) existuje ještě třetí skupina nákladů zpětné vazby — náklady vyvolané ekologickými i neekologickými škodami při řádném provozu povolených technologií, tzv. technologickými škodami [Zeman

* Ing. Jan Zeman, CSc., pracovník ÚÚNV Praha

Príspevek po úpravě redakce obdržela 23. 3. 1992.